

⁹ Про медіацію: Проект Закону України від 27.03.2015 року № 2480 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558

Резюме

Курова А. А. Особливості вирішення трудових спорів при розірванні трудового договору з посадовими особами у зв'язку з припиненням їх повноважень.

У даній статті досліджено теоретичні підходи до розуміння поняття «трудового спору», а також відмінності поняття «трудового спору» від поняття «трудового конфлікту». Надано власне визначення поняття трудового спору між роботодавцем та посадовими особами при розірванні трудового договору у зв'язку з припиненням їх повноважень. Також виділено сутнісні риси досліджуваної категорії трудових спорів. Запропоновано власну схему етапів вирішення досліджуваної категорії трудових спорів та окреслено можливі шляхи удосконалення чинного законодавства з даного питання шляхом внесення положень щодо альтернативного досудового врегулювання трудових спорів посадових осіб.

Ключові слова: розірвання трудового договору, припинення повноважень, посадова особа, трудовий спір, трудовий конфлікт, досудове врегулювання.

Резюме

Курова А. А. Особенности решения трудовых споров при расторжении трудового договора с должностными лицами в связи с прекращением их полномочий.

В данной статье исследованы теоретические подходы к пониманию понятия «трудового спора», а также приведено различие понятия «трудового спора» и понятия «трудового конфликта». Предоставлено собственное определение понятия трудового спора между работодателем и должностными лицами при расторжении трудового договора в связи с прекращением их полномочий. Также выделены существенные черты исследуемой категории трудовых споров. Предложено собственную схему этапов решения исследуемой категории трудовых споров и намечены возможные пути совершенствования действующего законодательства по данному вопросу путем внесения положений об альтернативном досудебном урегулировании трудовых споров должностных лиц.

Ключевые слова: расторжение трудового договора, прекращения полномочий, должностное лицо, трудовой спор, трудовой конфликт, досудебное урегулирование.

Summary

Kurova A. Features of resolving labor disputes upon termination of the labour contract with officials in connection with the termination of their powers.

In this article the theoretical approaches to understanding the concept of “labor dispute” as well as differences in the concept of “labor dispute” from the term “labor dispute” are analyzed. Provided the actual definition of the labor dispute between the employer and officials at the termination of the employment agreement in connection with the termination of their mandate. Also highlighted the essential features of the investigated category of labor disputes. Proposed own circuit stages of resolving labor disputes in investigated categories and outlined possible ways of improving the current legislation on the matter by making provisions for alternative pre-trial settlement of labor disputes officers.

Key words: termination of the employment contract, termination of office, official, labor dispute, labor conflict, court settlement.

УДК 347.233 (4ЄС)

Д. В. НОВІКОВ

Денис Володимирович Новіков, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ «МАЙНО» В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Актуальність визначення поняття «майно» Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) пов'язана з невідповідністю поняття «майно», що закріплене у ст. 190 Цивільного кодексу України¹ (далі – ЦК України), визначенню «майна», напрацьованого практикою Європейського суду.

Додаткової актуальності означеній проблематиці надає і норма ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»² відповідно до якої суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Метою даної статті є визначення змісту поняття «майно» та його складових у практиці Європейського суду та у національному законодавстві України.

Для досягнення даної мети автор ставить завдання дослідити практику тлумачення Європейським судом поняття «майно» і співвідношення поняття «майно» в практиці Європейського суду та у національному законодавстві України.

Проблематиці розуміння Європейським судом поняття «майно» приділялася увага у наукових доробках Т. І. Дудаш³, П. М. Рабіновича⁴, С. В. Шевчука⁵ та інших науковців.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція)⁶ не містить словосполучення «право власності». Стаття 1 Першого Протоколу (далі – Протокол № 1) має назву «захист власності»; водночас безпосередньо в її тексті не йдеться про право власності.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Протоколу № 1 кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Європейський суд у своїх рішеннях неодноразово зазначав, що визнанням того, що кожен має право мирно володіти майном, ст. 1 Протоколу №1 *de-facto* гарантує право власності (див., наприклад, рішення Європейського суду у справі «Маркс проти Бельгії»⁷).

Загалом термін «майно» доволі широко тлумачиться Європейським судом і включає майнові права, що виникають з корпоративних прав, інтелектуальної власності, арбітражних рішень тощо. Дане питання набуває додаткової актуальності в контексті дослідження «аномальних» об'єктів цивільних правовідносин.

Складовими поняття «майно» Європейський суд визначає обґрунтовані очікування, виплати соціально-го забезпечення, правомочності щодо виконання судових рішень, ряд нематеріальних активів, а також інші об'єкти, нетипові для національного законодавства України.

Обґрунтовані очікування. Зміст терміна «майно» не передбачає право на набуття майна у майбутньому. Зокрема, у справі «Маркс проти Бельгії» Європейський суд зазначив, що право на мирне володіння майном не охоплює право дитини успадкувати майно за батьками. Разом з тим, право на мирне володіння майном не обмежене виключно існуючим майном. Захисту підлягають обґрунтовані (легітимні) очікування з набуття конкретного майна.

Враховуючи викладене, необхідно звернути увагу на рішення Європейського суду у справі «Пайн Веллі Девелопмент проти Ірландії»⁸. Заявниками у даній справі були девелоперські компанії та їх акціонер. Означені особи уклали договір купівлі-продажу земельних ділянок, сподіваючись скористатися дозволом на будівництво, наданим попереднім власникам земельних ділянок. У подальшому національний суд скасував чинність дозволів на будівництво, що мало наслідком суттєве зниження ціни земельних ділянок.

Згодом парламент Ірландії прийняв закон, яким доручив уряду поновити дозволи на будівництво ряду осіб, яким було завдано шкоди судовими рішеннями про скасування попередніх дозволів. Разом із тим заявники не змогли поновити дозволи на будівництво на підставі означеного нормативно-правового акта.

Європейський суд визнав, що право на поновлення дозволів на будівництво, яке ґрунтується на національному праві країни заявників, було не абстрактним сподіванням, а легітимним очікуванням.

У рішенні «Сагхінатзе та інші проти Грузії»⁹ Європейський суд зазначив, що очікування є правомірним, якщо воно ґрунтується на нормі закону або на правовому акті, що стосується відповідного майнового інтересу.

Тлумачення легітимних очікувань у практиці національних судів України не є однотипним. Так, Вищим господарським судом України на сьогодні не напрацьована єдина позиція щодо обґрунтованих очікувань – іноді обґрунтовані очікування ототожнюються з правом на пролонгацію відповідного договору, іноді – з охоронюваним законом інтересом, якщо умова щодо пролонгації не передбачена ані договором, ані законодавством.

У постанові від 16 вересня 2008 р. у справі № 2-8/17158-2007¹⁰ Вищий господарський суд України зазначив, що оплата за користування земельною ділянкою не є свідченням продовження договору оренди (а також наявності обґрунтованих очікувань щодо його пролонгації. – *Д.Н.*), адже дію вже припиненого в часі договору не може бути відновлено, незалежно від подальших дій сторін. У такому разі може йтися лише про характеристику правовідносин сторін, пов'язаних з фактичним використанням майна, а не про регулювання цих правовідносин припиненим договором.

Разом з тим, у постанові від 15 грудня 2015 р. у справі № 13/193-09¹¹ Вищий господарський суд України за аналогічних обставин дійшов протилежного висновку і зазначив про безперервне фактичне платне користування земельною ділянкою з метою продовження орендних відносин як підставу скасування ухвали суду апеляційної інстанції про припинення провадження, незважаючи на те, що договірні відносини між орендарем та орендодавцем земельної ділянки припинилися і в подальшому орендодавець (орган місцевого самоврядування) відмовив орендареві у пролонгації договору.

Необхідно додати, що охоронюваний законом інтерес як самостійний об'єкт судового захисту обмежений у часі можливістю його захисту: якщо у конкретних договірних відносинах одна зі сторін заперечує проти їх продовження і закон не зобов'язує її до їх обов'язкової та безумовної пролонгації – це унеможливає наявність легітимних очікувань у іншої сторони.

Разом з тим, у ряді справ, які стосувалися вимог про реституцію конфіскованого комуністичними режимами майна, Європейський суд встановив відсутність порушення ст. 1 Протоколу № 1. Наприклад, у справі «Малхуз проти Чехії»¹² Європейський суд зазначив, що спадкоємці колишніх власників мали лише надію на визнання права власності.

У справах, що стосуються реституції, Європейський суд дотримується наступної позиції: якщо «первісне» позбавлення права власності відбулося відповідно до положень національного права до набрання чинності Конвенцією, воно вважається одномоментним актом поза юрисдикцією за *ratione temporis*. Як наслідок, очікування щодо повернення такого майна не захищається. У випадку, коли «первісне» позбавлення права власності було незаконним відповідно до національного права, таке порушення є триваючим, а відтак Європейський суд повноважний вирішувати справу по суті.

Момент виникнення конкретного майнового очікування, як об'єкта права мирно володіти майном, можна дослідити на прикладі справи «Прессос компанія Нав'єра С. А. проти Бельгії»¹³. Відповідно до обставин справи пароплави заявників зіштовхнулися у морі з вини бельгійських капітанів, за чії дії відповідно до законодавства Бельгії повинна була відповідати безпосередньо держава. Після звернення до національних судів у Бельгії було прийнято закон, який звільняв державу від цивільної відповідальності у подібних ситуаціях.

Постановляючи рішення, Європейський суд зазначив, що оскільки право вимагати відшкодування завданої шкоди від держави вже виникло за бельгійським цивільним законодавством, таке право кваліфікується «активом», а відтак має визначатися як майно в розумінні ст. 1 Протоколу № 1.

Таким чином, Суд погодився з аргументами заявників щодо достатності того факту, що цивільна відповідальність за національним правом виникає з моменту вчинення делікту, а суди повинні тільки підтвердити законність вимоги.

Легітимні очікування щодо володіння конкретним майном можуть також виникати на підставі судового рішення. Зокрема, у справі «Брумареску проти Румунії»¹⁴ Європейський суд вказав на наявність у діях держави втручання у право мирно володіти майном, зважаючи на те, що заявник на підставі рішення суду касаційної інстанції був позбавлений нерухомості, яку задалегідь зайняв на підставі рішення суду першої інстанції.

Щодо питання про те, чи надає ліцензія на здійснення деяких видів господарської діяльності її власникові право, що захищається ст. 1 Протоколу № 1, відповідь залежить від того, чи можуть ліцензія або відповідний спеціальний дозвіл розглядатися як такі, що надають їх власникам законне та розумне очікування щодо терміну дії ліцензії та можливості продовжувати одержувати дохід від здійснення діяльності, передбаченої ліцензією.

Проте ліцензія часто видається на конкретних умовах і може бути вилучена, якщо дані умови не виконуються. В інших випадках власне закон уточнює випадки, в яких особа може бути позбавлена ліцензії. З цього слідує, що власник ліцензії не може мати легітимних очікувань на продовження своєї діяльності, якщо умови, пов'язані з ліцензією, більше не виконуються, або якщо ліцензія відібрана відповідно до положень закону, який діяв на момент видачі ліцензії.

Виплати соціального забезпечення. За загальним правилом право на пенсію та соціальне забезпечення можуть включатися до змісту права на мирне володіння майном, якщо відповідні виплати передбачені національним правом.

Так, у справі «Стек проти Сполученого Королівства»¹⁵ Європейський суд зазначив, що у сучасній демократичній державі протягом життя фізичні особи можуть розраховувати на соціальне забезпечення. Таким чином, очікування соціальних виплат набувають ознак суб'єктивного права. Відповідно, коли фізична особа має право на отримання соціальних виплат згідно з нормами національного законодавства, таке право підлягає захисту Конвенцією.

У справі «Мюллер проти Австрії»¹⁶ вирішувалося питання щодо застосування ст. 1 Протоколу № 1 до права на пенсію. Як свідчать матеріали справи, заявник, працюючи слюсарем в Австрії та Ліхтенштейні, протягом тривалого періоду часу сплачував обов'язкові внески за державною моделлю пенсійного страхування. З набранням чинності договору між цими країнами заборонялося добровільне страхування за австрійською схемою у випадку, коли особа підлягала обов'язковому страхуванню в Ліхтенштейні, а також, якщо періоди обов'язкового страхування збігалися, враховувався лише один період обов'язкового страхування. Заявник, разом з тим, продовжував здійснювати внески за попередньою моделлю страхування і, досягнувши пенсійного віку, не отримав пенсії, на яку розраховував, що, на його думку, було порушенням права на мирне володіння майном.

Європейський суд зазначив, що обов'язок сплачувати внески за моделлю соціального страхування може спричинити виникнення майнових прав на певні активи і наявність такого права може залежати від способу, яким ці активи були використані для сплати пенсії. З огляду на це, Європейський суд визнав за необхідне детально вивчити модель соціального страхування, за якою здійснював виплати заявник, зауваживши, що фінансових втрат він зазнав внаслідок добровільної сплати окремих внесків і що ці втрати можуть бути визначальними для вирішення питання застосування ст. 1 Протоколу № 1.

Таким чином, було встановлено, що йдеться про застосування ст. 1 Протоколу № 1 до майнового права на активи, що виникли внаслідок добровільного пенсійного страхування.

Правомочності щодо виконання судових рішень. Передусім необхідно зазначити, що традиційно майнові вимоги, передбачені резолютивними частинами судових рішень, розглядаються в контексті виконавчого провадження, а не в контексті абсолютного правовідношення (власності). Разом із тим означене вище не позбавляє такі майнові вимоги захисту нормою ст. 1 Протоколу № 1.

На підтвердження викладеного можна звернутися до фактичних обставин справи «Бурдов проти Росії»¹⁷ та «Продан проти Молдови»¹⁸.

У даних справах йшлося про невиклату грошової компенсації через відсутність бюджетних коштів, тобто про невиконання судових рішень державою.

Європейський суд дійшов висновку, що нежиття державою заходів, спрямованих на виконання судових рішень у справах між приватними особами, є порушенням ст. 1 Протоколу № 1.

Європейський суд неодноразово зазначав у своїх рішеннях, що держава відповідає за борги державної установи чи підприємства, незважаючи на те, що підприємство є окремою юридичною особою. Таким чином, держава є відповідальною за невиклату заявникам сум, присуджених їм судовими рішеннями, вине-

сеними проти таких юридичних осіб. Європейський суд визнав, що рішення суду, якими було зобов'язано державний заклад сплатити заявникам кошти, є остаточними і такими, що підлягають примусовому виконанню. Вони є підставою для виникнення у заявників права вимоги, що підлягає задоволенню, і вважаються «майном», про яке йдеться у ст. 1 Протоколу № 1.

Окрім виплат, присуджених фізичним особам, необхідно назвати справи, які стосувалися виплат на підставі остаточних рішень судів юридичним особам, зокрема, справи «Терем ЛТД», Чечоткін та Оліус проти України»¹⁹, «Востокмаш-Аванта» проти України»²⁰ та «Інтерсплав проти України»²¹. До того ж, категорія спору та суть самого права на виплати, яка передувала постановленню рішення національного суду, не має значення.

«Нематеріальні активи». Європейський суд в окремих справах ототожнює поняття «майно» з нематеріальними благами. Зокрема, у справі «Іатрідіс проти Греції»²² Європейський суд дійшов висновку, що напрацьована заявником протягом тривалого часу клієнтура кінотеатру повинна розглядатися як «гудвіл», а, відтак, має кваліфікуватися як майно в розумінні ст. 1 Протоколу № 1.

У справі «Ван Марле та інші проти Нідерландів»²³ Європейський суд розглянув питання про те, чи користується захистом ст. 1 Протоколу № 1 право на нематеріальні активи фірми. Заявники, працюючи протягом кількох років бухгалтерами, відповідно до положень нового закону звернулися для продовження цієї діяльності із заявою про реєстрацію до атестаційної комісії, проте їм відмовили в реєстрації. Вони оскаржили це рішення до апеляційної комісії, але після співбесіди з ними скаргу відхилили у зв'язку з їхньою недостатньою компетентністю. Заявники стверджували, що рішення комісії порушує ст. 1 Протоколу № 1, оскільки внаслідок цього зменшилася немайна вартість їхньої професійної практики («гудвіл») та, відповідно, їхні доходи. На думку заявників, рішенням комісії було обмежено їхнє право мирно володіти майном.

Уряд стверджував, що заявники не володіли майном у значенні, передбаченому ст. 1 Протоколу № 1, оскільки вони, зокрема, не набули права вважатися бухгалтерами до набрання чинності законодавством, яке регулювало це питання. Більш того, на думку Уряду, набуте право не могло класифікуватися як «власність». Уряд також наголошував, що в національному законодавстві Нідерландів відсутнє таке поняття, як «право на гудвіл», яке б можна було кваліфікувати як власність. Проте Європейський суд не погодився з цими аргументами і зазначив, що право, на порушення якого посилалися заявники, могло бути пов'язане з правом власності, передбаченим зазначеною статтею. Крім того, відмова зареєструвати заявників як сертифікованих бухгалтерів суттєво вплинула на їхню професійну діяльність (зменшилася кількість клієнтів та доходи заявників).

Таким чином, мало місце втручання у право заявників на вільне користування своїм майном. Водночас таке втручання, на думку Європейського суду, було виправданим з огляду на те, що, по-перше, закон було розроблено для сприяння публічним інтересам, тобто з метою структурувати професію, що важливо для цілого сектору економіки, гарантуючи суспільству компетентність тих, хто займається бухгалтерською діяльністю; по-друге, справедлива рівновага між вжитими щодо заявників заходами та зазначеною метою була збережена завдяки перехідним положенням закону, згідно з якими колишнім бухгалтерам, які не проходили перекваліфікації, надавалася можливість пройти її на встановлених умовах.

Можна зробити висновок, що Конвенція поширює режим права власності на ряд «нетипових» для українського законодавства об'єктів. Зокрема, йдеться про майнові права інтелектуальної власності; інші нематеріальні активи (наприклад, «гудвіл»); договірні майнові вимоги; недоговірні майнові вимоги; вимоги виконання судових рішень; право на встановлення соціальних виплат.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

² Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – С. 260.

³ Дудаш Т. І. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект) / Т. І. Дудаш // Право України. – 2010. – № 2. – С. 173–179.

⁴ Рабінович П. М. Рішення Європейського суду з прав людини як «праволюдніні» стандарти / П. М. Рабінович // Європейський суд з прав людини. Матеріали практики (1993–2003 рр.) // Праці Львів. лабор. прав людини і громадянина НДІ держ. будівництва та місц. самоврядування АПРН України. – К. : Фенікс, 2004. Вип. 4. – (Серія 2).

⁵ Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – 2-е вид., випр. і доп. / С. Шевчук. – К. : Реферат, 2007. – С. 659–701.

⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. // Офіційний вісник України від 16.04.1998 р. – № 13 / № 32 від 23.08.2006 р. – С. 270.

⁷ Рішення ЄСПЛ у справі Маркс проти Бельгії, серія А, № 31.

⁸ Рішення ЄСПЛ у справі Пайн Веллі Девеполмент проти Ірландії, заява 12742/87.

⁹ Рішення ЄСПЛ у справі Сагхінатзе та інші проти Грузії, заява № 18768/05.

¹⁰ Єдиний державний реєстр судових рішень : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2110734>, вільний.

¹¹ Єдиний державний реєстр судових рішень : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54382236>, вільний.

¹² Рішення ЄСПЛ у справі Малхуз проти Чехії, заява 33071/96.

¹³ Рішення ЄСПЛ у справі Прессос Компанія Навьєра та інші проти Бельгії, серія А, № 332.

¹⁴ Рішення ЄСПЛ у справі Брумареску проти Румунії, заява 28342/95.

¹⁵ Рішення ЄСПЛ у справі Стек та інші проти Сполученого Королівства, заяви 65731/01 та 65900/01.

¹⁶ Рішення ЄСПЛ у справі Мюллер проти Австрії, заява № 6849/72.

- ¹⁷ Рішення ЄСПЛ у справі Бурдов проти Росії, заява 59498/00.
¹⁸ Рішення ЄСПЛ у справі Продан проти Молдови, заява 49806/99.
¹⁹ Рішення ЄСПЛ у справі «Терем Лтд», Четокін та Оліус проти України, заява № 70297/01.
²⁰ Рішення ЄСПЛ у справі «Востокмаш-Аванта» проти України, заява № 8878/03.
²¹ Рішення ЄСПЛ у справі Інтерсплав проти України, заява № 803/02.
²² Рішення ЄСПЛ у справі Іатрідіс проти Греції, заява 31107/96.
²³ Рішення ЄСПЛ у справі Ван Марле проти Нідерландів, заяви 8543/79, 8674/79, 8675/79 та 8685/79.

Резюме

Новиков Д. В. Поняття «майно» в практиці Європейського суду з прав людини.

У статті досліджується зміст поняття «майно» в практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема, об'єктом дослідження є практика тлумачення Європейським судом з прав людини поняття «майно» та співвідношення поняття «майно» в практиці Європейського суду з прав людини й у національному законодавстві України.

Ключові слова: майно, право власності, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини.

Резюме

Новиков Д. В. Понятие «имущество» в практике Европейского суда по правам человека.

В статье исследуется содержание понятия «имущество» в практике Европейского суда по правам человека. В частности, объектом исследования является практика толкования Европейским судом по правам человека понятия «имущество» и соотношение понятия «имущество» в практике Европейского суда по правам человека и в национальном законодательстве Украины.

Ключевые слова: имущество, право собственности, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека.

Summary

Novikov D. The concept of property under the law case of European court of human rights.

The article considers the nature of notion (scope) of property under the case law of European Court of Human Rights.

Case law of European Court of Human Rights in regard to construction of concept of property and correlation of named concept under the case law of European Court of Human Rights and under the current legislation of Ukraine is target of the research in particular.

Key words: property, property rights (ownership), European convention on human rights.

УДК 347.626

О. С. ПРОСТИБОЖЕНКО

Олег Сергійович Простибоженко, асистент кафедри Київського університету права НАН України

ЮРИДИЧНА КОНСТРУКЦІЯ «ДОГОВОРУ В ІНТЕРЕСАХ СІМ'Ї» У МАЙНОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ ПОДРУЖЖЯ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ І ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У попередньому дослідженні автором було здійснено аналіз підходів до правового регулювання договору в інтересах сім'ї, які склалися у вітчизняній науці та національній правозастосовній практиці. Проте категорія «договір в інтересах сім'ї» або аналогічна їй за змістом відома також цивільному і сімейному законодавству іноземних держав.

Мета цієї статті полягає в здійсненні дослідження юридичної конструкції договору, який укладається одним із подружжя без згоди другого, породжуючи зобов'язання для такого з подружжя, в законодавстві та правовій доктрині європейських держав, а також виявлення перспективних напрямів гармонізації національного законодавства з законодавством європейських країн, передусім держав-членів ЄС.

Насамперед доцільно зупинитися на об'єкті договору в інтересах сім'ї. Відповідно до ч. 3 ст. 61 СК України, якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Аналізуючи зміст цього законодавчого положення, варто звернути увагу на непослідовність законодавця при формулюванні його змісту. Посилання в зазначеній правовій нормі на гонорар вочевидь вказує на намагання законодавця поширити режим спільної сумісної власності подружжя на майно, набуте особами незалежної професійної діяльності (наприклад, письменниками, художниками, адвокатами), доходи яких характеризуються нерегулярністю, мінливістю і можливістю їх отримання як додаткової винагороди без прямого трудового внеску (наприклад, додаткова виплата адвокату за виграш справи (а не як оплата його роботи), періодичні виплати автору за використання його твору). Тоді як вказівка на виграш вказує на мету законо-